

درس ششم: چگونگی تکوین فرهنگ معاصر غرب

نگارش:

محمود یعقوبی

دبیر جامعه‌شناسی شهرستان زیرکوه، استان خراسان جنوبی

«رسانس و زمینه‌های تاریخی آن»

- ۱- فرهنگ معاصر غرب در آن ریشه دارد.
گذشته تاریخی
- ۲- تاریخ فرهنگ غرب به چند دوره تقسیم می‌شود؟
یونان و روم باستان، قرون وسطی، رسانس و غرب جدید.
- ۳- رسانس به چه معناست؟
رسانس به معنای «تجدید حیات» و «تولد دوباره» است.
- ۴- رسانس در فرهنگ غرب چه قرونی را شامل می‌شود؟
از قرن چهاردهم تا شانزدهم میلادی را شامل می‌شود.
- ۵- دلیل نام گذاری قرون چهاردهم تا شانزدهم میلادی در فرهنگ غرب به رسانس چیست؟
دلیل نام گذاری این دوره به رسانس، این است که غرب در این زمان به فرهنگ یونان و روم بازگشت.
- ۶- فرهنگ یونان و روم باستان، و فرهنگ قرون وسطی چگونه بود؟
فرهنگ یونان و روم باستان، فرهنگ اساطیری بود اما فرهنگ قرون وسطی، فرهنگ دینی مسیحیت است.
در فرهنگ اساطیری یونان و روم، خداوندگاران متکثر پرستیده می‌شدند اما فرهنگ مسیحیت با دعوت به توحید شکل گرفت.
- ۷- طی قرون وسطی عملکرد آباء کلیسا چگونه بود؟
طی قرون وسطی، آباء کلیسا از شعارها و مفاهیم معنوی و توحیدی استفاده می‌کردند اما رویکرد دنیوی داشتند و دنیاگرایی و سکولاریسم در عمل را دنبال می‌کردند. آنها به نام خداوند، بندگان خدا را به بندگی می‌گرفتند و همچنین به بهانه ایمان و وحی، عقل را از اعتبار می‌انداختند.
- ۸- چه عواملی زمینه‌های فروریختن اقتدار کلیسا فراهم کرد؟
جنگ‌های صلیبی، مواجهه اروپاییان با مسلمانان و بالاخره فتح قسطنطنیه، زمینه‌های فرو ریختن اقتدار کلیسا را فراهم کرد.
- ۹- فروریختن اقتدار کلیسا چه پیامدی به دنبال داشت؟
فرو ریختن اقتدار کلیسا سبب شد تا در دوران رسانس، پادشاهان و قدرت‌های محلی به عنوان رقیبان دنیا طلب کلیسا، فرصت بروز و ظهور پیدا کنند. این رقیبان به دلیل رویکرد دنیوی خود و برای حذف کلیسا، به جای انتقاد به عملکرد آباء کلیسا به تدریج دخالت دین را در امور دنیوی انکار کردند.
- ۱۰- چرا پادشاهان و قدرت‌های محلی به عنوان رقیبان دنیا طلب کلیسا، دخالت دین در امور معنوی را انکار کردند؟
این رقیبان به دلیل رویکرد دنیوی خود و برای حذف کلیسا، به جای انتقاد به عملکرد آباء کلیسا به تدریج دخالت دین را در امور دنیوی انکار کردند.

۱۱- رویکرد دنیوی به عالم در دوره رنسانس، در کدام سطوح فرهنگ غرب آشکار شد؟

در دوران رنسانس رویکرد دنیوی به عالم، در سطح **هنر، اقتصاد، سیاست** و همچنین در قالب **حرکتهای اعتراض آمیز مذهبی** آشکار شد.

۱۲- رویکرد دنیوی به عالم، چه تغییراتی در هنر فرهنگ غرب ایجاد کرد؟

هنرمندان دوران رنسانس با بازگشت به هنر یونان، به **ابعاد جسمانی و دنیوی** انسان اهمیت دادند.

۱۳- چگونه در دوره رنسانس زمینه های عبور از اقتصاد کشاورزی ارباب-رعیتی فراهم شد؟ (تغییرات رنسانس در زمینه اقتصاد)

با **رشد تجارت، کشف آمریکا و بالا گرفتن تب طلا**، زمینه های عبور از اقتصاد کشاورزی ارباب - رعیتی فراهم آمد.

۱۴- در دوره رنسانس در فرهنگ غرب، چه تغییراتی در زمینه سیاست ایجاد شد؟

شاهزادگان اروپایی به رقابت با قدرت کلیسا پرداختند و در این جهت از حرکت های اعتراض آمیز کشیشانی حمایت کردند که با قدرت پاپ مخالف بودند.

۱۵- حرکت های اعتراض آمیز مذهبی (پروتستانتیسم) در جهت پدید آمدند.

اصلاح دینی

۱۶- حرکت های مذهبی که در دوره رنسانس در فرهنگ غرب ایجاد شد چند نوع بودند؟

الف) بخشی از این حرکت ها، فقط با قدرت پاپ مخالفت داشتند و با جریان دنیاگرا تقابل نداشتند.

ب) بخشی دیگر رویکرد معنوی داشتند و در تقابل با جریان دنیاگرا قرار گرفتند.

۱۷- کدام نوع حرکت های مذهبی ایجاد شده دوره رنسانس در فرهنگ غرب، گسترش پیدا کردند؟ چرا؟

حرکت های نوع اول «**حرکت های مذهبی که، فقط با قدرت پاپ مخالفت داشتند و با جریان دنیاگرا تقابل نداشتند**» با

حمایت قدرت های محلی توانستند بخشی از اروپای مسیحی را از تسلط کلیسا خارج سازند.

۱۸- کدام نوع حرکت های مذهبی ایجاد شده دوره رنسانس در فرهنگ غرب، امکان گسترش پیدا نکردند؟ چرا؟

حرکت های نوع دوم «**حرکت هایی که رویکرد معنوی داشتند و در تقابل با جریان دنیاگرا قرار گرفتند**»، مورد هجوم

کاتولیک ها و دیگر پروتستان ها قرار گرفتند و امکان گسترش پیدا نکردند.

«**رابطه فلسفه روشنگری و فرهنگ جدید غرب**»

۱۹- روشنگری در معنای خاص نوعی معرفت شناسی است که با و همراه می شود.

سکولاریسم و اومانیسم

۲۰- در فرهنگ اساطیری یونان و روم باستان با غفلت از نگاه توحیدی به عالم، پرستیده می شدند.

خداوندگاران متکبر

۲۱- تحریفاتی که در مسیحیت قرون وسطی رخ داد چه پیامدهایی به دنبال داشت؟

در سطح اندیشه و نظر، مسیحیت آمیخته با رویکردهای اساطیری شد و با قبول تثلیث از ابعاد عقلانی توحید دور ماند.

در سطح زندگی و عمل، مسیحیان و آباء کلیسا در تعامل با فرهنگ امپراتوری روم، به سوی نوعی دنیاگرایی گام برداشتند

.کلیسا در این مقطع، عملکرد دنیوی خود را در پوشش معنوی و دینی توجیه می کرد.

۲۲- در دوره رنسانس فرهنگ غرب با چه هدفی به فرهنگ یونان و روم باستان بازگشت؟

در دوره رنسانس فرهنگ غرب برای **بسط و گسترش ابعاد دنیوی خود**، به سوی حذف پوشش دینی گام برداشت و به تفسیر

غیرتوحیدی فرهنگ یونان و روم باستان بازگشت.

۲۳- فرهنگ جدید غرب چگونه آغاز می‌شود؟

فرهنگ جدید غرب با پیدایش **فلسفه های روشنگری** آغاز می‌شود.

۲۴- رویکرد سکولار چگونه عمیق‌ترین لایه های فرهنگ غرب را تسخیر کرد؟

رویکرد سکولار که پیش از آن، از طریق هنر و تفاسیر پروتستانی از دین در زندگی اجتماعی و فرهنگ عمومی گسترش پیدا کرده بود، با **فلسفه های روشنگری**، عمیق‌ترین لایه های فرهنگ غرب را تسخیر کرد. دنیاگرایی رایج در سطح هنجارها، رفتارها و زندگی مردم، زمینه گسترش فلسفه های روشنگری را فراهم آورد و فلسفه های روشنگری، سکولاریسم را از لایه های سطحی فرهنگ غرب به لایه های عمیق آن تسری داد و فرهنگ معاصر غرب را پدید آورد.

۲۵- چه عاملی زمینه های گسترش فلسفه های روشنگری را فراهم آورد؟

دنیاهنگری رایج در سطح هنجارها، رفتارها و زندگی مردم، زمینه گسترش فلسفه های روشنگری را فراهم آورد.

«آثار فرهنگ جدید غرب در زندگی اجتماعی»

۲۶- عقاید و ارزش های بنیادین غرب، آثار خود را در چه عرصه هایی آشکار کردند؟

عقاید و ارزش های بنیادین غرب آثار خود را از طریق هنر، دین و فلسفه های جدید به تدریج در عرصه های علم و فناوری و صنعت، اقتصاد، حقوق و سیاست آشکار کردند.

۲۷- فرهنگ جدید غرب چه تغییری در زمینه علم ایجاد کرد؟

علم جدید با رویکرد دنیوی خود، دیگر وظیفه شناخت حقیقت عالم و مسئولیت عبور انسان را از ملک به ملکوت برعهده نداشت؛ بلکه به تدریج به ابزار تسلط انسان بر طبیعت تبدیل شد و از این جهت به دستاوردهای شگرفی نائل آمد. در رویکرد جدید، علوم تجربی در بین علوم مختلف بیشترین اهمیت را پیدا کرد. فناوری و صنعت، رهاورد این بخش از علوم بود.

۲۸- در رویکرد جدید فرهنگ غرب، کدام علوم بیشترین اهمیت را پیدا کرد؟

در رویکرد جدید، **علوم تجربی** در بین علوم مختلف بیشترین اهمیت را پیدا کرد. **فناوری و صنعت**، رهاورد این بخش از علوم بود.

۲۹- انقلاب صنعتی از چه قرن و از کدام کشور آغاز شد؟

در **قرن هجدهم**، انقلاب صنعتی از **انگلستان** آغاز شد و به تدریج در دیگر کشورهای اروپایی گسترش یافت.

۳۰- اقتصاد قرون وسطی بر مبنای چه چیزی بود؟

اقتصاد قرون وسطی بر مبنای **کشاورزی** و **روابط اجتماعی ارباب - رعیتی** بود.

۳۱- نظام ارباب - رعیتی در غرب چه نام داشت؟ و چنانچه برده داری بود؟

نظام ارباب - رعیتی در غرب که از آن با عنوان **فئودالیسم** یاد می‌شود، نوعی برده داری بود؛ زیرا کشاورزان، وابسته به زمین های اربابان خود بودند و امکان جابه جایی نداشتند.

۳۲- چه عواملی باعث شد اقتصاد کشاورزی فئودالی به اقتصاد صنعتی سرمایه داری متحول شود؟

رعیتی به **روابط کارگران - سرمایه داران** تغییر یابد؟

گسترش **تجارت** و به دنبال آن **رشد صنعت**، قشر جدید سرمایه داران را به وجود آورد؛ بدین ترتیب، اقتصاد کشاورزی فئودالی به اقتصاد صنعتی سرمایه داری متحول شد و روابط ارباب - رعیتی به روابط کارگران - سرمایه داران تغییر یافت.

۳۳- در فرهنگ دینی حقوق انسان مبتنی بر چیست؟

در فرهنگ دینی، حقوق انسانی، مبتنی بر ربوبیت پروردگار و فطرت الهی انسان است.

۳۴- چرا در دوران رنسانس به جای حقوق فطری الهی انسان، حقوق طبیعی بشر شکل گرفت؟

در قرون وسطی، رفتارهای دنیوی، توجیه دینی می‌شد. حرکت های اعتراض آمیز رنسانس، به جای بازگشت به سوی حقیقت الهی انسان، به رویگردانی از نگاه معنوی منجر شد. بدین ترتیب، به جای حقوق فطری الهی انسان، حقوق طبیعی بشر شکل گرفت.

۳۵- حقوق فطری الهی انسان، کدام ابعاد و نیازهای انسان را مورد توجه قرار می‌داد؟

حقوق فطری الهی انسان، ابعاد و نیازهای معنوی و دنیوی انسان را مورد توجه قرار می‌داد.

۳۶- حقوق فطری الهی انسان، با چه ابزاری شناخته می‌شد؟

با دو ابزار **وحی** و **عقل** شناخته می‌شد.

۳۷- حقوق طبیعی بشر چگونه شناخته می‌شود؟

حقوق طبیعی بشر، با توجه به **خواسته‌ها** و **نیازهای صرفاً طبیعی و این جهانی** او شناخته می‌شود.

۳۸- نظام سیاسی که متناسب با باورها ارزش‌های بنیادین غرب شکل گرفت چگونه بود؟

متناسب با باورها و ارزش‌های بنیادین غرب (سکولاریسم، اومانیسم و روشنگری) یک نظام سیاسی کاملاً دنیوی شکل گرفت. چنین نظامی نه می‌توانست به دنبال حاکمیت ارزش‌های الهی باشد و نه می‌خواست عملکرد یا خطاهای دنیوی خود را توجیه دینی نماید.

۳۹- لیبرالیسم چگونه شکل می‌گیرد؟

لیبرالیسم اندیشه‌ی سیاسی جدیدی است که براساس اصالت بخشیدن به انسان دنیوی (اومانیسم) شکل می‌گیرد و خواست و اراده‌ی آدمی را مبدأ قانونگذاری می‌داند.

۴۰- لیبرالیسم چه چیزی را مبدأ قانون گذاری می‌داند؟

خواست و اراده‌ی آدمی

۴۱- منظور از لیبرالیسم چیست؟

لیبرالیسم را جایز دانستن همه‌ی امور در قیاس با خواست انسان تعریف کرده‌اند. این به معنای آزادی انسان از همه‌ی ارزش‌های متعالی است که مستقل از او باشد.

۴۲- نخستین انقلاب لیبرال جهان، کدام انقلاب می‌باشد؟

انقلاب فرانسه

۴۳- ریشه‌های شکل‌گیری انقلاب فرانسه چه بود؟

انقلاب فرانسه ریشه در **دوران رنسانس** و **اندیشه‌های فلسفی روشنگری** و **تغییرات اجتماعی مربوط به انقلاب صنعتی** دارد،

تحقیق کنید..... صفحه ۴۹.....

مواجهه‌ی کلیسا با مسلمانان در طول جنگ‌های صلیبی و فتح قسطنطنیه، چگونه زمینه‌های فرو ریختن اقتدار کلیسا را فراهم ساخت؟

در آن زمان کلیسایی که مملو از خرافات بود و علم را قبول نداشت در مقابل مسلمانانی قرار گرفت که علم و آزاداندیشی جزو واجبات آن‌ها بود. همین اختلاف باعث ضعف عقیدتی مسیحیان گشت.

گفتگو کنید..... صفحه ۵۱.....

در گذشته با تغییرات سطحی و عمیق در جهان اجتماعی و جهان فرهنگی آشنا شدید و آموختید که وقتی تغییرات از لایه‌های سطحی یک فرهنگ به لایه‌های عمیق و بنیادین آن برسند، هویت آن فرهنگ دچار تغییر می‌شود. (مثلاً یک فرهنگ دینی به یک فرهنگ دنیوی تبدیل می‌شود).

به کمک این دانسته‌ها درباره نقش فلسفه‌های روشنگری در شکل‌گیری فرهنگ معاصر غرب گفت و گو کنید.
چون مردم و فرهنگ عمومی آنچنان از تسلط و دنیاگرایی مسیحیت زده شده بودند که وقتی سکولاریسم توسط اندیشمندان به انسان به صورت مستقل توجه کرد شیفته آن شدند و در سطوح عمیق جامعه نفوذ یافت.

گفتگو کنید صفحه ۵۳

تحولات فرهنگی - اجتماعی غرب در زمینه‌های دینی، فلسفی، صنعتی، سیاسی و ترتیب تاریخی آنها را بیان کنید .

دینی: گذر کردن از تقدس کلیسا و تمرکز دینی که در آن بوده سمت عدم تمرکز بر کلیسا

سیاسی: کم‌رنگ شدن تابعیت پادشاهان و شاهزادگان از کلیسا

فلسفی: توجه مردم به تنوع عقاید

صنعتی: اختراع ماشین بخار و رونق صنعت چاپ به دلیل ابزاری شدن دانش